

so bili stiki z makedonsko folkloro (kolom in glasbo). Zanimivo je, da se je pri nekaterih udeležencih z zahoda zanimanje za makedonščino porodilo prav iz zavzetosti za makedonsko pesem in plese. — Slušatelji so lahko brezplačno poslušali prireditve v okviru Ohridskega poletja — koncerte in dramske predstave — ter večere poezije v Strugi. Vse to je večalo možnost za neposreden stik z makedonščino. Tudi v Makedoniji pa je žal za učenje konverzacije nespodbudno prav tisto, zaradi česar tožijo tuji slavisti tudi v Sloveniji, da namreč domačini v trgovini, restavraciji, na ulici kaj radi preidejo na srbohrvaščino, če ugotovijo, da se sogovorec muči z makedonščino. (Ob tem se poraja želja, ki naj bi jo skušala uresničiti ljubljanski in skopski oddelek za slavistični študij: slovenski študentje, ki študirajo tudi makedonščino, naj bi imeli možnost med študijem preživeti vsaj en semester v Skopju, da bi jezik aktivno obvladali, kot imajo to možnost študentje slavistike s tujih univerz.) — Pred koncem seminarja je vsak udeleženec dobil še vrsto knjig, nekateri kar za majhno knjižnico. Z začudenjem je človek v knjigarnah ugotovil, da so makedonske knjige veliko cenejše kot slovenske — kakor da nismo oboji v Jugoslaviji!

Seznanjanje z jezikom, literaturo in kulturo sploh ter s splošnim utripom makedonskega življenja so prireditelji povezali še z vrsto izrazov izredne pozornosti in gostoljubnosti, ki je bila tako širokopotezna, da se je Slovincu, nagnjenemu k večji varčnosti, včasih zdela že malce pregrešna, a je po svoje pripomogla k spoznanju značaja makedonskega človeka.

Božena Orožen
Gimnazija v Celju

Kako rabiti naglase v slovenščini?

Beseda *naglàs* ima v lingvistiki dvojni pomen. Najprej pomeni polni izgovor zlogovnika (vokala),¹ nato pa tudi grafično znamenje, ki opozori na tak izgovor. Toda za prvi pomen je na voljo tudi samostalni *polnost*, zato bo tu samostalni *naglàs* izražal le drugi pomen. Beseda *naglàs* bo tedaj skupno ime za ostrivec (´), strešico (^) ali krativec (˘).²

Sistem naštetih treh naglasov je utrdil s pesniškim delom France Prešeren. Zavedal se je namreč velikih narečnih razhajanj

med Slovenci, zato je svoje Poezije v skrbi za pravilno branje dosledno opremil z naglasi. Po Prešernu je bilo naglašanje v navadi zlasti za poudarjanje rim,³ dokler ga ob koncu prejšnjega stoletja niso dočela zrinili v slovarje. Dandanes bomo tako z lučjo iskali naglase celo v osnovnošolskih knjigah, od abecednika in beril do jezikovnih priročnikov, in ne smemo se čuditi, če je kultura naglašanja pri nas osupljivo nizka. Poleg dvojnic, narečnih in neslovenskih primerov naglašanja dokazujejo to tudi nečiste rime mnogih pesnikov. Prava ironija pa so »sodobne« izdaje Prešernovih Poezij, kjer celo redki ohranjeni naglasi niso natisnjeni brez napak.

V naglašanju je torej slovenščina razpeta med bolj ali manj vestne slovarje in malomarno šolsko ter vsakdanjo prakso. V tej razpetosti pa velja slovenščino primerjati z najbolj razprostranjenim romanskim jezikom, s španščino. Španščina je jezik, ki ne dela razlik med besedami v slovarjih in strnjjenimi besedili, ampak se v njem naglasi splošno rabijo. Oglejmo si odlomek v tem jeziku:

Hace muchos años vivía en una aldea un moro quien tenía un ijo único. Este mancebo era tan bueno como su padre, pero ambos eran muy pobres. En aquella misma aldea vivía otro moro, también muy bueno, pero además rico; y era padre de una ija que era todo lo contrario del mancebo ya mencionado. Mientras que el joven era fino, de muy buenas maneras, ella era grosera y tenía mal genio. Nadie quería casarse con aquel diablo!

V odlomku ima naglase razmeroma malo besed. V španščini je namreč praviloma poln predzadnji zlogovnik,⁴ zato naglasi zaznamujejo zgolj izjeme, kot so v izrazih *único*, *además* in *también*. Brez naglasa pa je tudi oksitonirani izraz *aque!*; z izjemo besed na -s ali -n se namreč besede na nezlogovnik štejejo za reducirane in imajo razumljivo poln zadnji zlogovnik. Nadaljnja posebnost so izrazi *vivía*, *tenía*, *quería* nasproti izrazom *contrario* in *genio* — naglas tokrat opozarja na ohranitev zlogovnosti pri fonemu (i).

¹ V. Nartnik, Poskus nove obravnave slovenskega fonološkega sistema. JIS XVIII, str. 88.

² Slovar slovenskega knjižnega jezika I. Ljubljana 1970, str. XXIV.

³ M. Klopčič, O čistih in nečistih rimah. Jezikovni pogovori. Ljubljana 1965, str. 217.

⁴ N. P. Karpov, Fonetika ispanskogo jazyka. Moskva 1969, str. 126.

Teh nekaj pravil je pisanje naglasov v španščini izredno racionaliziralo. Zanimivo je, da prevladuje polnost predzadnjega zlogovnika tudi v slovenščini.⁵ Torej tudi v slovenščini lahko opustimo pisanje naglasov na takem zlogovniku. Treba pa je upoštevati trojnost naglasov (*pét: pêt: trepêt, kóp: kóp: kòp*) ter hkrati bolj dosledno ločevati enozložne besede s polnostjo in brez nje (*jé: je, pòd: pod*). Za zgled vzemimo prevod navedenega odlomka:

Pred mnogimi leti je v neki vasi živel Maver, ki je imél sina edinca. Tá fánt je bil enako dober kot óče, toda obá sta bilá zeló revna. V isti vasi je živel drúg Maver, ki je bil tudi zeló dober, vèndar hkrati bogát; in bíl je óče hčere, ki je bilá popólno nasprotje oménjenega fanta. Vtém kó je bíl mladenič míl, zeló uglajen, je bilá óna

surova in čemerna. Nihčè se ní maral poročíti s tako hudóbo!

V slovenščini je bilo treba uporabiti 28 naglasov, kar je trinpolkrat več kot v španščini. Med njimi so 4 strešice, 8 krativcev in 16 ostrivcev. Kljub temu pomeni tak zapis veliko olajšavo — opuščeno je bilo namreč 28 ostrivcev na predzadnjem zlogovniku. Če bi bilo za splošno rabo tako naglašanje preveč obsežno, pa je treba na drugi strani poudariti njegovo pedagoško vrednost: predstavlja namreč neposredno in sistematično učenje naglasov ter s tem tudi pravorečja. Zato bi bilo priporočljivo naučiti tako postavljati naglase že v osnovni šoli!

Vlado Nartnik
Filozofska fakulteta v Pragi

⁵ J. Toporišič, Prizadevanja za vseslovenski knjižni jezik. Jezikovni pogovori II. Ljubljana 1967, str. 44.

OBVESTILO

Po veljavnih predpisih Jezik in slovstvo ne more več imeti lastnega tekočega računa. Odslej bomo morali finančno poslovati preko tekočega računa Slavističnega društva Slovenije, Ljubljana,

50100-678-45265.

Zato prosimo naročnike, da od 1. januarja 1978 nakazujejo naročnino za Jezik in slovstvo na navedeni tekoči račun SDS.

Uredništvo
